

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2024.3.03>

Постановка проблеми. Децентралізації влади в Україні є однією із пріоритетних реформ сучасної державної системи, котра спричинила серйозні зміни у фінансовій та інноваційній політиці територіальних громад, а також виступає інституційною основою економічного поступу територій, що потребує глибокого аналізу фінансової спроможності територіальних одиниць та їх інноваційної активності для виявлення потенціалу та загроз на шляху до сталого розвитку. *Мета дослідження* – теоретичне обґрунтування та розробка управлінських підходів для усунення фінансових й інноваційних викликів низових територіальних одиниць України в умовах децентралізації влади, зокрема у Закарпатській області, а також надання практичних рекомендацій щодо зміцнення місцевих бюджетів і сприяння інноваційного поступу. *Об'єктом дослідження* є фінансова самодостатність та інноваційна активність територіальних громад України, зокрема Закарпатської області. *Методи, використані в дослідженні* – загальнонаукові методи, зокрема, історичний, діалектичний, порівняльний, феноменологічний, системний аналіз та метод узагальнення. *Гіпотезою дослідження* є те, що ефективне управління фінансовими ресурсами та ціленаправлений розвиток інноваційної активності в територіальних громадах сприятимуть стабільному економічному зростанню в умовах децентралізації. *Виклад основного матеріалу.* Децентралізація влади в Україні призвела до значних змін у фінансовій та інноваційній політиці територіальних громад, забезпечивши більшу автономію в управлінні місцевими бюджетами та підвищивши відповідальність за їх ефективне використання. У Закарпатській області процес реформи відбувався повільніше через нерівномірний розподіл ресурсів та економічних активів, що обмежило рівномірний розвиток громад. Попри труднощі, децентралізація створила умови для посилення фінансової самостійності та стимулювання інновацій на місцевому рівні. Впродовж 2021-2022 років спостерігалось загальне зростання надходжень до бюджетів територіальних громад, зокрема завдяки внескам шести районів Закарпаття, що підтверджує позитивний вплив реформи на економічний розвиток. Однак, війна в Україні негативно вплинула на фінансову спроможність громад, створивши нові виклики, що вимагають інноваційних рішень та адаптації для забезпечення сталого економічного зростання. *Оригінальність та практична значимість дослідження* полягає у розробці управлінських механізмів подолання фінансових та інноваційних викликів територіальних громад, зокрема у Закарпатській області. *Висновки та перспективи подальших досліджень.* Децентралізація влади є позитивною зміною для фінансового та інноваційного розвитку територіальних громад, оскільки зуміла значно підвищити їхню самодостатність. Подальші наукові дослідження мають зосереджуватися у ґрунтовному аналізі впливу децентралізації на фінансову спроможність територіальних громад Закарпатської області, а також оцінці ефективності наявних та потенційних інноваційних стратегій на місцевому рівні.

Ключові слова:

реформа, децентралізація, територіальна громада, фінансова спроможність, інноваційна активність, управління.

ENSURING THE VIABILITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF OVERCOMING FINANCIAL AND INNOVATIVE CHALLENGES

Formulation of the problem. Decentralization of power in Ukraine is one of the priority reforms of the modern state system, which has caused serious changes in the financial and innovation policy of territorial communities, and also acts as an institutional basis for the economic progress of territories, which requires an in-depth analysis of the financial capacity of territorial units and their innovative activity to identify potential and threats on the way to sustainable development. *The purpose of the research* is theoretical

¹ **Курах Олександр Павлович**, аспірант кафедри економіки та фінансів, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, м. Тернопіль, Україна.

Kurakh Oleksandr, Postgraduate of the Department of Economics and Finance, Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7554-9290>

e-mail: arenabud.svl@gmail.com





substantiation and development of management approaches to eliminate financial and innovative challenges of territorial units in conditions of decentralization of power, in particular in Transcarpathian region, as well as providing practical recommendations on strengthening local budgets and promoting innovative progress. *The object of the research* is the financial self-sufficiency and innovative activity of the territorial units of Ukraine, in particular the Transcarpathian region. *The methods of the research* used in the research are general scientific methods, in particular, historical, dialectical, comparative, phenomenological, systemic analysis and the method of generalization. *The hypothesis of the research* is that effective management of financial resources and purposeful development of innovative activity in territorial communities will contribute to stable economic growth in conditions of decentralization. *The statement of basic materials.* The decentralization of power in Ukraine has led to significant changes in the financial and innovation policy of territorial communities, providing greater autonomy in the management of local budgets and increasing responsibility for their effective use. In Transcarpathian region, the reform process took place more slowly due to the uneven distribution of resources and economic assets, which limited the even development of communities. Despite these difficulties, decentralization has created conditions for strengthening financial independence and stimulating innovation at the local level. During 2021-2022, a general increase in revenues to the budgets of territorial communities was observed, in particular due to the contributions of six districts of Transcarpathia, which confirms the positive impact of the reform on economic development. However, the war in Ukraine negatively affected the financial capacity of communities, creating new challenges that require innovative solutions and adaptation to ensure sustainable economic growth. *The originality and practical significance of the research* lies in the development of management mechanisms for overcoming financial and innovative challenges of territorial communities, in particular in the Transcarpathian region. *Conclusions and perspectives of further research.* Decentralization of power is a positive change for the financial and innovative development of territorial communities, as it has managed to significantly increase their self-sufficiency. Further scientific research should focus on a more detailed thorough analysis of the impact of decentralization on the financial capacity of territorial communities of the Transcarpathian region, as well as an assessment of the effectiveness of existing and potential innovative strategies at the local level.

Key words:

reform, decentralization, territorial community, financial capacity, innovative activity, management.

Постановка проблеми. Децентралізація влади є однією із пріоритетних реформ сучасної державної системи, що має на меті покращити управлінські процеси та зміцнити самодостатність територіальних одиниць. Ця реформа спрямована на часткову передачу повноважень і фінансових ресурсів від центральних органів влади на рівень територіальних громад задля підвищення їхньої автономії та ефективності керування.

У сучасних умовах адміністративно-територіальна реформа виступає інституційною основою економічного поступу територій, сприяючи трансформації системи державного управління шляхом впровадження нових механізмів, а також пришвидшує наближення до європейських стандартів публічного адміністрування. Однак, поряд із новими можливостями реформа децентралізації зустрічається із низкою суттєвих викликів, насамперед, наявністю: збережених елементів олігархічної моделі економіки; значного відтоку капіталу, що негативно впливає на інвестиційну спроможність України та її привабливість для зовнішніх інвесторів; поглиблення військового конфлікту; слабкості державних структур. У такому контексті місцеві ор-

гани влади вимушені не лише вміти ефективно розпоряджатися власними ресурсами, а й розробляти інноваційні управлінські підходи до розвитку місцевої економічної політики, заздалегідь враховуючи ключові принципи реформи децентралізації.

З огляду на вищезазначене, успішна імплементація адміністративно-територіальних змін потребує серйозних управлінських зусиль та докорінно нових інструментів, спрямованих на формування фінансової стійкості місцевих бюджетів й стимулювання інноваційної активності територіальних одиниць. Обмеженість капіталу ставить місцеві громади перед необхідністю стабільного формування податкової бази для реалізації місцевих програм розвитку. При цьому, сам процес реформування вимагає ефективного та раціонального використання наявних ресурсів, що робить фінансову стійкість критично важливою умовою для життєздатності громад, особливо на тлі значного збільшення витратної частини місцевого бюджету на інфраструктуру, її відновлення та соціальні послуги.

Поряд із фінансовими проблемами, серйозним викликом у процесі реформування державної політики є питання недостатнього



рівня інноваційної активності територіальних громад, що унеможлиблює їхню конкурентоспроможність на ринку та гальмує розвиток нових регіональних та загальнонаціональних галузей економіки. Інновації є важливою характеристикою модернізованої економіки, однак здебільшого громади почасти зустрічаються із недостатністю грошових ресурсів для підтримки інноваційних підприємств, низьким рівнем інноваційної культури та браком фахівців у сфері управління інноваціями. Невідповідність між потребами ринку та можливостями місцевих підприємств призводить до уповільнення економічного зростання загалом.

Відтак, вважаємо, що для ефективного подолання фінансових та інноваційних викликів необхідний комплексний управлінський підхід, який би поєднував фінансові інструменти, інноваційну політику та довгострокове планування розвитку територіальних громад. З огляду на це, імплементація таких рішень дозволить не лише розв'язати нагальні проблеми, але й забезпечить сталий економічний ріст територіальних громад у довгостроковій перспективі.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання децентралізації влади та її вплив на розвиток територіальних громад є об'єктом активних досліджень як вітчизняних, так і закордонних вчених протягом чималого часу. Особливу увагу науковці зосереджують на фінансових аспектах децентралізації, зокрема, на питанні податкоспроможності громад, формуванні та раціональному використанні місцевих бюджетів. У контексті досліджуваної проблематики значний доробок напрацьований такими вченими, як О. Західна [1], О. Кириленко [2], І. Луїна [3], Н. Проць [4], В. Голян, І. Іртищева [5], Л. Левковська, М. Стегней [6], І. Гринчишин [7], Н. Струк [8], Ю. Бочко [9], А. Єрьоменко [10], котрі досліджували проблему збалансованості місцевих бюджетів і механізми ефективного використання грошових коштів в умовах децентралізації.

Інший аспект дослідження – інноваційну активність територіальних одиниць в умовах здійснення адміністративно-територіального поділу, досліджували І. Бистряков, М. Хвесик та інші науковці, котрі аналізували вплив інновацій на економічний поступ територіальних громад України.

Загалом, більшість дослідників погоджується, що успішна реалізація реформи де-

централізації залежить, насамперед, від здатності громади ефективно управляти своїми коштами та сприяти розвитку інноваційної діяльності. Проте, у науковій літературі залишається низка дискусійних питань щодо вибору оптимальних управлінських інструментів та механізмів, які здатні забезпечити самодостатність громад, тому доцільним є проведення подальших досліджень у сфері управління фінансовими та інноваційними процесами в територіальних громадах України.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка управлінських підходів для усунення фінансових й інноваційних викликів територіальних одиниць в умовах децентралізації влади, зокрема у Закарпатській області, а також надання практичних рекомендацій щодо зміцнення місцевих бюджетів і сприяння інноваційному поступу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті децентралізації влади в Україні питання фінансової спроможності та інноваційної активності територіальних громад набули першочергового значення. Це обумовлено необхідністю ефективного управління місцевими бюджетами і стимулювання інноваційного розвитку для забезпечення сталого економічного зростання. Такий підхід характеризується раціональністю використання наявних ресурсів, а також імплементацією новітніх управлінських демократичних методик, що мають на меті забезпечити економічний та інноваційний ріст територіальних громад.

Аналізуючи минулі етапи розвитку місцевого самоврядування в Україні можна дійти висновку, що через обмежені повноваження місцевих органів влади та їхню залежність від центрального керівництва, система протягом тривалого часу була у вкрай незадовільному стані. Головними характеристиками моделі була нестабільність, фінансова залежність, неспроможність забезпечити регіони потрібними ресурсами та якісними послугами, обмеженість повноважень місцевого керівництва. Відтак, відсутність самостійності у прийнятті рішень стримувало реалізацію регіональних ініціатив, зростання місцевого рівня економічного та соціального розвитку, а також гальмувало можливість впровадження інноваційних підходів до керування.

Сьогодні реформа децентралізації влади докорінно змінила систему управління на

місцях. Одним із основних результатів перемін стало значне збільшення фінансових ресурсів, що йдуть до місцевих бюджетів, які формуються здебільшого завдяки власним доходам (місцеві податки, збори, платежі та інші надходження), фінансовій підтримці місцевого самоврядування з боку держави (субвенції, дотації та інші форми допомоги) та додатковим джерелам фінансових ресурсів. Органи місцевого самоврядування отримали більше автономії у виборі щодо їхнього застосування, що дозволило оперативніше реагувати на виклики та запити регіонального розвитку. Окрім того, особливо важливою зміною є посилення фінансової відповідальності місцевих органів влади за ефективне використання отриманих коштів. Завдяки

цьому громади змогли самостійно формувати дохідну частину своїх бюджетів, що сприяло зростанню податкоспроможності регіонів. Однак, натеper це одночасно вимагає від них більш раціонального управління наявними фінансовими ресурсами.

Варто зазначити, що процес децентралізації влади був складним, проте, надзвичайно ефективним. Завдяки реформі станом на 01.01.2024 року в Україні налічувалося 1952 місцевих бюджетів, з яких бюджети територіальних громад становили 75,26 % (1469 одиниць), що підтверджує важливість проведення реформи у контексті зміцнення самодостатності територіальних громад (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Кількість місцевих бюджетів України станом на 01.01.2024 року
(Наказ Міністерства фінансів України від 21.09.2023 року № 513)

Типи місцевих бюджетів	Всього місцевих бюджетів		з них мають взаємовідносини з державним бюджетом
	од.	%	
Обласні бюджети, бюджет АРК	25	2,32	24
Бюджети міст республіканського/обласного значення	12	1,11	0
Районні бюджети	136	12,60	119
Бюджети об'єднаних територіальних громад	625	57,92	625
Бюджети районів у містах обласного значення	7	0,65	0
Бюджети міст районного значення	6	0,56	0
Бюджети селищ міського типу	39	3,61	0
Бюджети сільрад (сіл)	229	21,22	0
Разом	1079	100	768

Джерело: сформовано на основі [11]

Дані Таблиці 1 доводять, що найбільша частка припадає на бюджети об'єднаних територіальних громад. Це свідчить про важливість адміністративного та фінансового аспекту децентралізації, який надав громадам більшої свободи у розпоряджанні грошовими коштами місцевих бюджетів.

Однак, на відміну від інших регіонів, у Закарпатській області перебіг реформи відбувався значно повільніше. Складність полягала у нерівномірному розподілі ресурсів та економічних активів між громадами, відтак, більшість громад було утворено лише у 2020 році. Такі диспропорції обмежували можливості для рівномірного розвитку територій та створювали нерівні умови для здійснення регіональних ініціатив.

Загалом громади області вирізняються своєю культурною спадщиною, унікальними природними ландшафтами, етнічним різноманіттям. Наприкінці 2021 року на Закарпатті було створено 6 районів та 64 територіальних громади, що охопили понад 578 сільських населених пунктів, 19 селищ міського типу та 11 міст [12]. Така реструктуризація регіону сприяла покращенню координації між різними рівнями управління та дозволила не лише ефективніше використовувати грошові засоби місцевих бюджетів, які прямо залежать від виду економічної діяльності на їхніх територіях, а й стимулювала економічне зростання регіону на перспективу зосереджуючись на важливості збереження культурних традицій.



Як зазначалося раніше, для економіки регіонів та й загалом для національної економіки, вкрай важливим є податкоспроможність бізнесу, адже саме податкові надходження є критично важливими при фор-

муванні бюджетів територіальних громад. У Таблиці 2 показано обсяги та структуру доходів загального фонду місцевих бюджетів (без врахування міжбюджетних трансфертів) в розрізі податків.

Таблиця 2 – Доходи загального фонду місцевих бюджетів (без врахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн

Показники	2021	%	2022	%	2023	%
Всього доходи ЗФ	351,9	100,00	398,1	100,00	441,90	100,00
ПДФО	212,2	60,30	272,2	68,37	289,4	65,49
єдиний податок	46,2	13,13	47,2	11,86	55,8	12,63
плата за землю	35,3	10,03	29,6	7,44	34,5	7,81
податок на майно	7,8	2,22	7,1	1,78	9,1	2,06
акцизний податок	17,8	5,06	13,1	3,29	22,4	5,07
податок на прибуток	15,8	4,49	12,2	3,06	14,5	3,28
інші	16,8	4,77	16,7	4,19	16,2	3,67

Джерело: сформовано на основі [13]

Щороку за період 2021-2023 рр. ці доходи збільшувалися від рівня 351,9 млрд грн у 2021 році до 441,9 млрд грн у 2023 році. Основним фактором зростання були стабільно зростаючі надходження ПДФО та єдиного податку, натомість надходження від плати за землю, податку на майно, акцизного податку та податку на прибуток в абсолютному вимірі у 2022 році дещо зменшилися, проте, вже у 2023 році перевершили показники 2021 року. Вважаємо, що такий спад міг бути зумовлений економічними труднощами: зменшенням підприємницької активності чи законодавчими перемінами у національному законодавстві.

Сьогодні дохідна частина бюджетів територіальних громад Закарпатської області формується завдяки внескам 6 районів – Ужгородського, Берегівського, Тячівського, Хустського, Рахівського, Мукачівського відповідно до засад децентралізації. Традиційно найбільшу частку у доходах бюджетів територіальних громад має Ужгородський район, зокрема протягом 2021-2022 рр. питома його вага становила 44,8 % (2003,4 млн грн) та 50,9 % (3190 млн грн) відповідно. Це пов'язано з економічним розвитком району, його вдалим стратегічним розташуванням або ж іншими сприятливими умовами. У цілому, протягом 2021-2022 рр. загальне зростання надходжень до бюджетів районів Закарпаття становило 40,3 %: надходження збільшилися в Ужгородському районі – 59,2 %, Мукачівському – 57,2 %, Рахівському – 39,9 %, Берегівському – 31,5 %, Тячівському – 30,3 %, Хустському – 7,7 %, що свідчить про позитив-

ний вплив децентралізації на економічний поступ досліджуваної області [14].

Зрозуміло, що повномасштабне вторгнення росії на територію нашої країни нині спричинило низку серйозних викликів для громад, зокрема, це гуманітарні, комунальні, логістичні і міграційні проблеми, які потребують чималих грошових вкладень. Війна негативно вплинула на фінансову спроможність територіальних одиниць, особливо у зоні бойових дій, а міграційні процеси, зупинка підприємницької діяльності низки суб'єктів господарювання, зменшення доходів від сплати податків лише погіршили ситуацію. Нині фінансово-економічне становище територіальних громад України суттєво відрізняється залежно від відстані до ліній фронту, тому саме від місцевих низових територіальних утворень залежить економічне зростання регіонів, їхнього вміння шукати нові джерела доходів, застосовувати на практиці інноваційні рішення, впроваджувати досвід передових країн світу.

Окрім фінансової стійкості, яка є важливою для розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту громадян, котрі проживають на території громад, іншим важливим аспектом реформи децентралізації є стимулювання інноваційної активності громад. Інновації є ключовим елементом економічної модернізації, що сприяє розвитку нових галузей, підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності на ринку. Проте, більшість громад України ще на початкових етапах реформи зустрілись з труднощами у цьому напрямку – це обме-



женість фінансових ресурсів, низький рівень інноваційної культури, брак кваліфікованих спеціалістів у сфері управління інноваціями, що призводить до уповільнення економічного зростання громад та їхньої нездатності забезпечити стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Становище України в міжнародному інноваційному контексті також демонструє певні труднощі та загрози. Так, у 2022 році Україна погіршила свою позицію та посіла 57 місце (2021 р. – 49 місце) в рейтингу Глобального інноваційного індексу серед 132 країн, а також 34 місце серед 39 європейських економік. Однак, у 2023 році відбулося незначне покращення – Україна піднялася на 55 позицію, зберігаючи той самий рівень серед економік Європи.

Деякі компоненти рейтингу показують, як змінилася успішність розвитку інноваційної активності в державі та її проблемні місця:

- регуляторне середовище – 77 позиція (-2 позиції);
- бізнес-середовище – 88 позиція (+11 позицій);
- людський капітал та дослідження – 47 позиція (+2 позиції);
- освіта – 31 позиція (-5 позицій);
- R&D – 68 позиція (-9 позицій);
- інформаційно-комунікаційні технології – 59 позиція (+4 позиції);
- знання та результати наукових досліджень – 45 позиція (-9 позицій) [14].

Такі показники відображають загальні труднощі в інноваційній діяльності, які викликані, насамперед, наслідками повномасштабної війни в Україні.

Проаналізуємо детальніше кількість і структуру інноваційно активних підприємств у регіонах України (таблиця 3), що, на нашу думку, дозволить оцінити потенціал та ефективність інноваційної політики в регіонах України в контексті децентралізації влади.

Таблиця 3 – Кількість та структура інноваційно активних підприємств у регіонах України за період 2014-2020 рр.

Регіон	усього, од.			% до загальної кількості підприємств		
	2014-2016	2016-2018	2018-2020	2014-2016	2016-2018	2018-2020
Україна	3720	5865	1952	100,00	100,00	100,00
Вінницька	123	203	76	3,31	3,46	3,89
Волинська	75	143	34	2,02	2,44	1,74
Дніпропетровська	476	776	230	12,80	13,23	11,78
Донецька	86	145	45	2,31	2,47	2,31
Житомирська	137	187	32	3,68	3,19	1,64
Закарпатська	78	149	41	2,10	2,54	2,10
Запорізька	206	352	160	5,54	6,00	8,20
Івано-Франківська	121	177	86	3,25	3,02	4,41
Київська	260	520	147	6,99	8,87	7,53
Кіровоградська	92	164	40	2,47	2,80	2,05
Луганська	34	61	20	0,91	1,04	1,02
Львівська	336	544	176	9,03	9,28	9,02
Миколаївська	96	133	50	2,58	2,27	2,56
Одеська	267	357	107	7,18	6,09	5,48
Полтавська	157	217	71	4,22	3,70	3,64
Рівненська	137	105	44	3,68	1,79	2,25
Сумська	93	142	59	2,50	2,42	3,02
Тернопільська	97	156	71	2,61	2,66	3,64
Харківська	479	670	240	12,88	11,42	12,30
Херсонська	78	127	30	2,10	2,17	1,54
Хмельницька	86	166	50	2,31	2,83	2,56
Черкаська	81	155	63	2,18	2,64	3,23
Чернівецька	36	76	31	0,97	1,30	1,59
Чернігівська	89	140	49	2,39	2,39	2,51

Джерело: сформовано на основі [15]





Дані Таблиці 3 показують, що найбільша активність підприємств, які провадять свою діяльність на засадах інноваційності спостерігалася у 2016-2018 рр. у Дніпропетровській (7746 од.), Харківській (670 од.), Львівській (544 од.), Київській (520 од.) областях. Закарпатська область на той час налічувала близько 149 інноваційно активних суб'єктів господарювання. Важливо зазначити, що після 2020 року кількість та структура інноваційно активних підприємств у регіонах України суттєво змінилася, проте офіційні статистичні дані ще досі не оновлено. Загалом, представлені результати показують, що варто оптимізувати формування місцевих доходів, а залежно від регіональних відмінностей в інноваційній активності забезпечити розробку особливих управлінських стратегій, акцентувавши на менш активних регіонах держави.

Узагальнюючи, вважаємо, що аналіз фінансових та інноваційних даних територіальних громад як у регіональному, так і в загальнонаціональному аспекті показує, що автономність фінансової політики громад є позитивним явищем. Фактично завершений у 2020 році основний етап реформи децентралізації в цілому сприяв створенню та запровадженню успішної моделі управління на місцях шляхом передачі часткових повноважень і відповідальності, що дозволило органам місцевого самоврядування приймати більш ґрунтовні управлінські рішення. Чи була реформа успішною чи ні, достатньо просто порівняти бюджети територіальних громад і районів з дореформним періодом. Війна в Україні виявила нові економічні виклики для територіальних громад, змусивши їх адаптуватися до змінюваних умов і реалізовувати спеціальні програми підтримки. Дуже важливо за таких непростих обставин зберігати та за можливості вдосконалювати сучасні фінансові механізми, що підтримують інноваційну активність та забезпечують сталий розвиток територіальних громад.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчує потужний вплив реформи децентралізації на фінансову самодостатність кожної територіальної громади в Україні. Сьогодні для забезпечення рівномірного та справедливого поступу територій країни необхідно продовжувати оптимізацію процесу реформування, що сприятиме рівномірному розподілу ресурсів і коштів між громадами.

Характеристика інноваційної компоненти розвитку територій показала, що рівень інноваційної активності підприємств в Україні має значні регіональні відмінності, що свідчить про необхідність розробки регіональних стратегій для стимулювання сучасних технологій.

У сучасних умовах оперативної адаптації до нових умов зовнішнього середовища, вкрай важливо забезпечити ефективне управління коштами громад і раціональне впровадження сучасних технологій в управління, що є основою сталого довгострокового розвитку низових територіальних одиниць України.

Перелік використаних джерел

1. Західна О., Млінцова А. Сучасний стан фінансово-матеріальної бази територіальних громад в умовах децентралізації. *Бізнес Інформ*. 2021. № 11. С. 184-189.
2. Кириленко О. Фінансова самодостатність територіальних громад : сутність та умови забезпечення. *Світ фінансів*. 2022. № 4 (73). С. 68-80.
3. Луніна І. Бюджетна децентралізація : цілі та напрями реформ. *Економіка України*. 2014. № 11. С. 61-75.
4. Проць Н., Демчук Н. Актуальні проблеми формування та виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 32. С. 62-70.
5. Іртищева І., Стегней М., Михайлов М. Методичні підходи до оцінки рівня інноваційного розвитку регіону. *Економіка та суспільство*. 2018. № 16. С. 586-593.
6. Стегней М., Лінтур І. Децентралізація, як передумова сталого інноваційного розвитку сільських територій. *Теорія та практика регіонального розвитку : колективна монографія*. Дніпро : Герда, 2016. С. 501-510.
7. Гринчишин І. Фінансова спроможність територіальних громад у контексті оцінювання результатів адміністративно-фінансової децентралізації. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. Вип. 5(139). С. 6-32.
8. Струк Н. Особливості забезпечення економічної спроможності територіальних громад України в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління*. 2023. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-05-01>

9. Бочко О. Дослідження розвитку сільських територій Закарпатської області в умовах Євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. № 7(296). С.17-22.

10. Єрьоменко А. Місцеві бюджети у системі фінансового забезпечення територіальних громад. *Економічний вісник університету*. 2023. № 57. С. 132-137.

11. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <http://surl.li/vjqxft> (дата звернення: 05.08.2024).

12. Неймет В., Михальчинець Н. Інноваційні підходи до розвитку територіальних громад Закарпатської області. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. № 3(8). С. 246-250.

13. Міністерство фінансів України. Виконання доходів місцевих бюджетів. URL: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhativ> (дата звернення: 20.08.2024).

14. Міністерство економіки України. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. URL: <http://surl.li/ckbffb> (дата звернення: 01.09.2024).

15. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.08.2024).

References

1. Zakhidna, O., Mlintsova, A. (2021). The current state of the financial and material base of territorial communities in conditions of decentralization. *Business Inform*, 11, 184-189.

2. Kyrylenko, O. (2022). Financial self-sufficiency of territorial communities: essence and conditions of provision. *World of Finance*, 4 (73), 68-80.

3. Lunina, I. (2014). Budgetary decentralization : goals and directions of reforms. *Economics of Ukraine*, 11, S. 61-75.

4. Prots, N., Demchuk, N. (2022). Actual problems of formation and execution of local budgets under martial law. *Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 32, 62-70.

5. Irtysheva, I., Stehnej, M., Mykhajlov, M. (2018). Methodical approaches to assessing the level of innovative development of the region. *Economy and Society*, 16, 86-593.

6. Stehnej, M., Lintur, I. (2016). Decentralization as a prerequisite for sustainable innovative development of rural areas. *Theory and practice of regional development : collective monograph*, Dnipro : Herda, 501-510.

7. Hrynchyshyn, I. (2019). Financial capacity of territorial communities in the context of evaluating the results of administrative and financial decentralization. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 5(139), 6-32.

8. Struk, N. (2023). Peculiarities of ensuring the economic capacity of territorial communities of Ukraine in the conditions of martial law. *Problems of modern transformations. Series: Economics and Management*, 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-05-01>

9. Bochko, O. (2022). Research on the development of rural areas of Transcarpathian region in the context of European integration processes. *Scientific Bulletin of the Odesa National University of Economics*, 7(296), 17-22.

10. Ieromenko, A. (2023). Local budgets in the system of financial support of territorial communities. *University Economic Bulletin*, 57, 132-137.

11. State budget web portal for citizens. Retrieved from: <http://surl.li/vjqxft> (application date: August 05, 2024)

12. Neimet, V., Mykhalchynets, N. (2023). Innovative approaches to the development of territorial communities of the Transcarpathian region. *Ukrainian journal of applied economics and technology*, 3(8), 246-250.

13. Ministry of Finance of Ukraine. Implementation of local budget revenues. Retrieved from: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhativ> (Access date: August 20, 2024)

14. Ministry of Economy of Ukraine. Informational materials on the state of innovative activity. Retrieved from: <http://surl.li/ckbffb> (application date: September 01, 2024)

15. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Access date: August 15, 2024)

Стаття надійшла

до редакції : 25.08.2024 р.

Стаття прийнята

до друку: 30.09.2024 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Курах О. П. Забезпечення життєздатності територіальних громад України в умовах подолання фінансових та інноваційних викликів. *Часопис економічних реформ*. 2024. № 3(55). С. 30–37.

